

Vorige maand begon het Wereld Natuur Fonds een spoedactie voor de zwarte neushoorn. Dit ondanks het feit dat de verschillende projecten in de afgelopen jaren niet hebben kunnen verhinderen dat de soort razendsnel in aantal terugliep. Is een soort die zo zwaar onder druk staat nog wel te redden?

Wanneer kun je beter stoppen met pogingen om een bepaald natuurgebied of een bepaalde diersoort te redden? Een wat triest maar wel wezenlijk probleem, waarvoor natuurbeschermers steeds vaker geplaatst zullen worden. Heel concreet kwam deze vraag aan de orde toen enige maanden geleden de situatie van de zwarte neushoorn ter sprake kwam.

De kans op succes

De situatie in 't kort: ruim 30 WWF-projecten voor de zwarte neushoorn in de afgelopen 25 jaar, niettemin een achteruitgang van de soort van 100.000 stuks in 1961 tot nog geen 4000 nu. Toch blijven proberen om de soort te redden, of spijtig concluderen dat we deze slag verloren hebben? Om verschillende redenen werd dat laatste door het Wereld Natuur Fonds resoluut van de hand gewezen.

Er is geen waterdichte methode om te besluiten waarom en wanneer je doorgaat. Heel zwaar weegt wel de kans op succes. Die kans kun je niet feilloos meten, maar wel inschatten. Bijvoorbeeld door te kijken naar vergelijkbare soorten die ooit in eenzelfde diep dal zaten. Zijn die er met wat hulp toch weer uitgekomen?

Uit het diepe dal

Voor 3 nauwe verwanten van de zwarte neushoorn is het antwoord: ja. De Zuidelijke witte neushoorn nam na beschermende maatregelen spectaculair in aantal toe: van minder dan honderd dieren rond de eeuwwisseling tot circa 4000 stuks nu. De Ja-

vaanse neushoorn, waarvan er in 1969 naar schatting nog maar 25 waren, reageerde op strikte bescherming met een toename tot circa 55-60 stuks nu. Niet veel, maar het (enige) reservaat waarin de dieren zitten is ook niet groot. En dan is er ten slotte de Indische neushoorn. Rond de eeuwwisseling leefden er daarvan nog maar 12 in het Kaziranga-gebied in de Indische deelstaat Assam; daarbuiten zat nog slechts een enkeling. Echter, met de instelling van goed beschermde reservaten en de uitvoering van een goed beheersprogramma, nam het aantal dieren vrij snel toe: in Kaziranga van bijna 50 dieren in 1910 tot 1250 in 1980!

Zolang de vraag naar de hoorn van deze dieren blijft bestaan en de prijs ervan zo hoog is, zullen stropers de neushoorn blijven belagen, ook de zich herstellende populaties van deze drie soorten. Gegarandeerd veilig zijn ze dus niet. Maar wel is duidelijk bevestigd: omhoog klauteren uit het diepe dal der eenzaamheid (letterlijk) kan de neushoornfamilie. Als wij maar voor een ladder zorgen! ■

Hoe veerkrachtig is de neushoorn?

Over de kans op herstel

door Wim Braakhekke

▲▲ Verschillende neushoornsoorten zijn door effectieve natuurbeschermingsmaatregelen weer in aantal toegenomen. Met de zwarte neushoorn moet zo'n herstel ook mogelijk zijn.

▲ Bij deze twee jaar oude zwarte neushoorn is heel goed te zien waar de andere naam van het dier, 'puntlip-neushoorn', vandaan komt. Het object waarop stropers het hebben gemunt, de hoorn, moet nog groeien bij dit jonge dier.

(Volle zee is juridisch een soort niemandsland: een illegale lozer is alleen te bestraffen via zijn 'vlag-gestaat'. Wat zo'n land met een hier opgemaakt proces-verbaal doet is maar de vraag. Dit is een van de redenen waarom er zoveel wordt gevaren onder vlaggen van landen waar er van vervolgen toch niets komt);

- de steeds ergere verspreiding in zee en op het strand van plastic afval, maar ook de merkbare zuurstoftekorten in het zeewater door de toestroom van biologisch afval in de vorm van klakkeloos weggewerkte mestoverschotten;

WERKGROEP NOORDZEE

- overbevissing van de weliswaar zeer visrijke Noordzee, waarop echter een te grote Europese vissersvloot lostrekt met steeds zwaarder vangstmateriaal, terwijl de vis ook ernstig bedreigd wordt door de in zee terecht komende gifstoffen. Per jaar 'ontvangt' de Noordzee 2½ miljoen kilo aan lood, koper, chroom en nikker, 4 miljoen kilo zink, alleen al uit Rijn, Maas en Schelde. Plus een jaarlijks toetje van 60 ton kwik.

Geen wonder dat de vissen bij talloze duizenden letterlijk doodziek ervan worden. Goed dat deze werkgroep-tentoonstelling beschikbaar is om als leek van deze problemen kennis te kunnen nemen. Vandaar dat het WNF de vervaardiging ervan graag financieel steunde.

Vuil – beter – schoonst

Deze taalkundige hinkstapsprong typeert de bedoeling van de folder die door de themagroep Verkeer van het Landelijk Overleg Zure Regen tijdens de in 1987 gehouden Zure Regenweek in de spitsuren werd verspreid onder automobilisten in en om zo'n 20 Nederlandse steden. Dit om erop te wijzen dat het wegverkeer, inbegrepen de brandstofproductie ten behoeve daarvan, met een aandeel van

20% een van de hoofdveroorzakers is van die zure regen. En de thans hooggeprezen katalysator maakt de benzine-auto's niet onschuldig. Per stuk wel een beetje, maar de voortgaande stijging van het aantal auto's doet dat effect 'over de hele' weer teniet. Vandaar: gebruik op langere afstanden meer *openbaar vervoer*. Als geheel minder vervuilend dan al die eigen auto's samen, en ook vaak sneller (geen files) en comfortabeler. En het schoonst voor de wat kortere afstanden is natuurlijk de *fiets*. Gezonder voor jezelf, voor de hele samenleving – inclusief bos en beemd – en behalve natuur en milieu spaart het nog geld ook. Dat de aanmaak van die folder, waarin dit alles nader uiteengelegd stond, door het WNF gesubsidieerd werd betekende een onderstreping van de bedoeling ervan.

Berkheide vergeten?

Dan toch niet door de vogels. En al evenmin door de paar biologiestudenten die in 1975 de Werkgroep Berkheide oprichtten. In 10 jaren veldonderzoek groeide die uit tot een van de grootste en vaardigste vogelinventarisatie-groepen in ons land. Daar was stellig de aard van Berkheide mede schuld aan, want aan wording, verwording en desondanks fraaie toekomstmogelijkheden van dit duingebied bleken zoveel boeiende kanten te zitten, dat telkens meer medewerkers uit steeds meer studierichtingen dan alleen de vogelarij zich ertoe aange trokken voelden. Met nu als tastbaar resultaat een rijk geïllustreerde en van vele kaarten en tabellen voorziene uitgave 'Vogels van Berkheide'. Het is de neerslag van de 10 veldwerkjaren,

uiteeraard met de vogels als meer-dan-hoofdmoot, maar omzoomd door een kritische kijk op het beheer (of gebrek daaraan) in verleden en heden van deze ongeveer 1000 ha duinterrein tussen Katwijk en de Wassenaaarse Slag, nu grotendeels in de zorg van Staatsbosbeheer.

Als vogelinventarisatie mag het boek een model heten met zijn veelzijdige berichtgeving over ca. 260 soorten, van 'massaal voorkomend' tot 'één keer gezien' in dit terrein, dat prof. dr.

F. VAN DALEN

▲ De visarend (*Pandion haliaetus*) kan elk jaar in het duinterrein van Berkheide worden waargenomen.

Udo de Haes in zijn voorwoord een 'vergeten duingebied' noemt. Inderdaad wekt de naam Berkheide geen onmiddellijke, verrukte weerklank zoals Meijndel of Voorne's Duin dat doet. Maar de mogelijkheid om bij gunstig beheer tot soortgelijke faam te komen heeft Berkheide alsnog. Vandaar dat het WNF graag meedeelde aan de financiële ondersteuning van 'Vogels van Berkheide'.